

DUCHENNE FESTIVAL
8 JUNI 2021

Centrum voor Neurologische Leer-
en ontwikkelingsstoornissen
Kempenhaeghe

LEREN EN GEDRAG BIJ DUCHENNE 2021 LEZING:

Jos Hendriksen, Kempenhaeghe Heeze.

EEN UPDATE OP LOPENDE
ONTWIKKELINGEN

&

**LEREN EN GEDRAG ONDER
CONTROLE:**

BEGRIJPEN, BEGELEIDEN, BEHANDELEN
WAAROM , WAT & HOE

ZORGSTANDAARD NL

REVALIDATIE, ZIEKENHUIS EN SCHOLEN MOETEN BETER
SAMENWERKEN. **LANDELIJK WERKVERBAND** OPRICHTEN

1. STANDAARD PSYCHOLOGISCH ONDERZOEK

- Ontwikkelen een signaleringslijst
- Leeftijdsfase gebonden (school, puber, transitie)

2. IN KAART BRENGEN VAN BEHANDELMOGELIJKHEDEN

WORK IN PROGRESS

EU BIND STUDIE (2020 – 2024):

7 NEUROMUSCULAIRE CENTRA, 6 LANDEN (UK, NL, FRA, ESP, IT, DEN)

LEIDEN UMC & KEMPENHAEGHE.

- DEEL 1: VRAGENLIJSTEN NAAR GEDRAG **190 NL**
- DEEL 2: VERDIEPEND ONDERZOEK **70 NL (30BMD; 40DMD)**

BETROKKENHEID VAN DP427; DP140; DP71 WORDT ONDERZOCHT

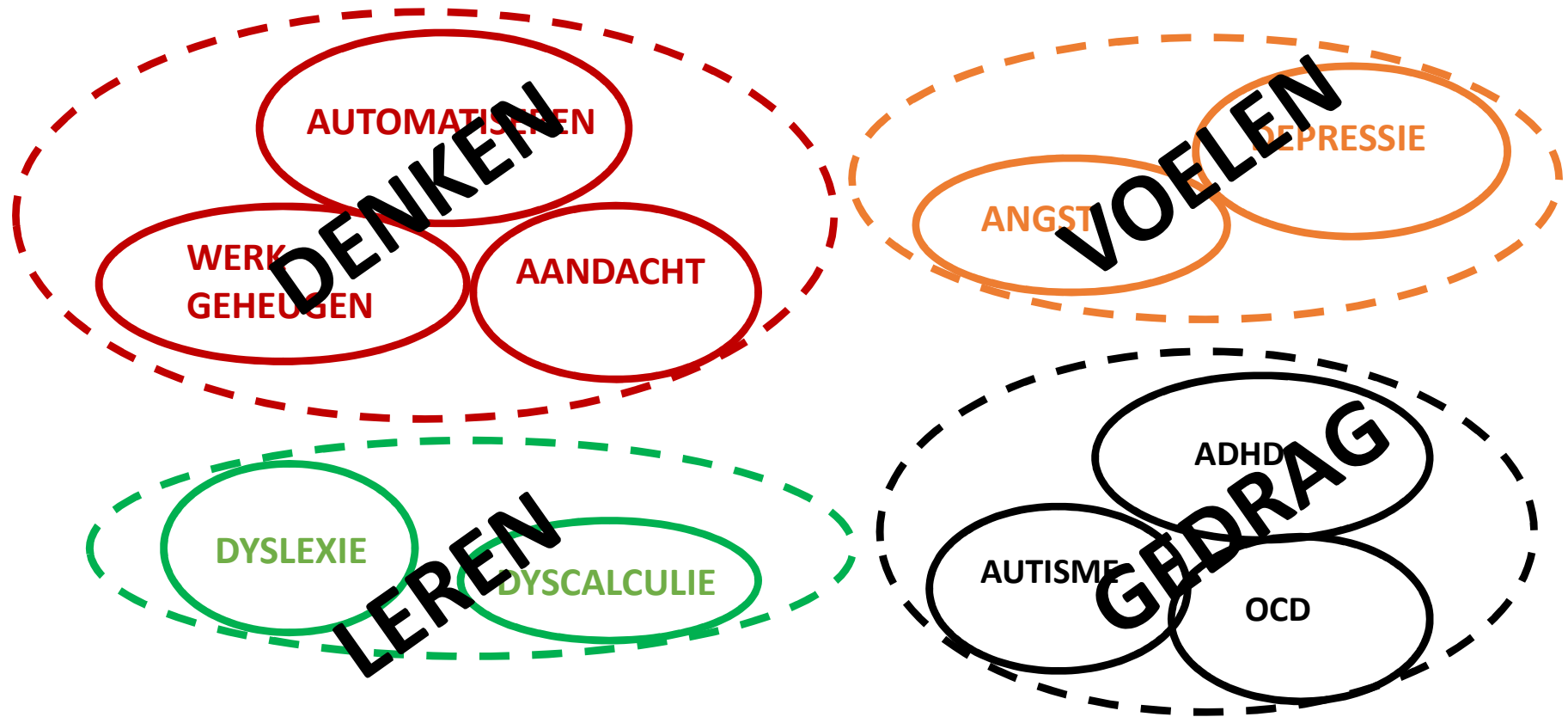
UNIFORM PROTOCOL IN ALLE 7 CENTRA IS KLAAR
ER IS TOESTEMMING VAN ETHISCHE COMMISSIE
NA ZOMERVAKANTIE 2021 START

GROTE TIEN (BIG TEN) VAN DUCHENNE:

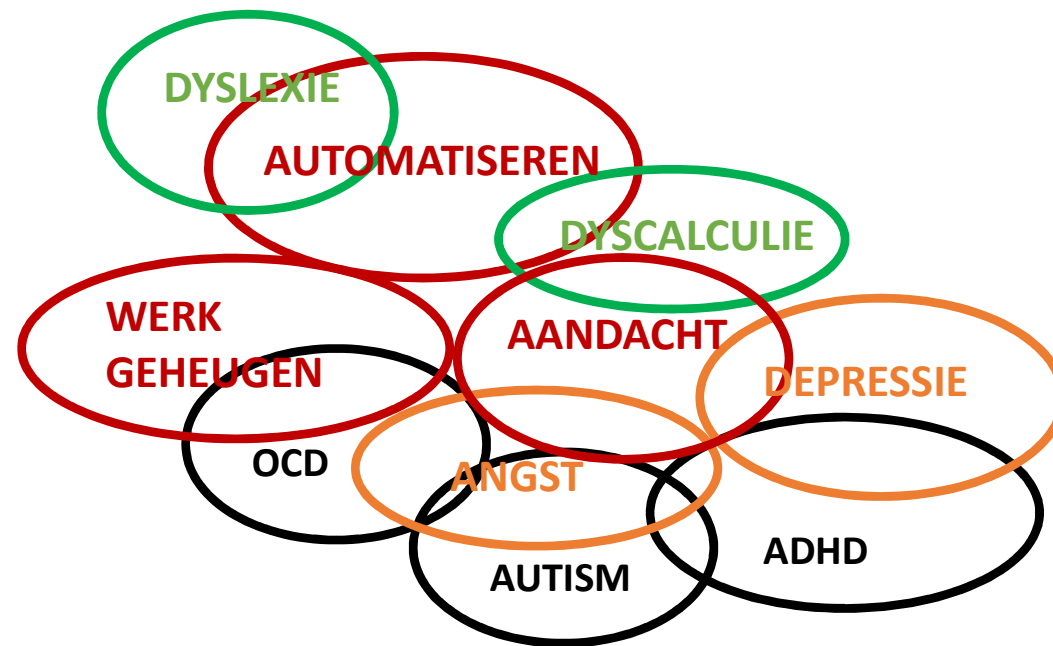
ROUTEKAART WAARMEE WE REKENING MOETEN HOUDEN.

GROTE TIEN

COMPLEX MET OVERLAP: PROBLEMEN IN LEREN EN GEDRAG KOMEN ZELDEN GEISOLEERD VOOR

CRUCIAAL = WERKDIAGNOSE STELLEN

LEREN EN GEDRAG = ONVOLDOENDE BEKEND

- **AFWIJZING INDICATIEBESLUIT OMDAT NEVENDIAGNOSES NIET BEKEND ZIJN BIJ GEMEENTE**
- **LAGE CIJFERS OMDAT ZE OP REGULIERE SCHOOL GEEN EXTRA TIJD KRIJGEN**
- **ZE HEBBEN RECHT OP DISPENSATIE EN COMPENSATIE OP BASIS VAN **DESKUNDIGEN VERKLARING (EEN VERKLARING VAN EEN EUROLOGISCH BEPAALDE LEERSTOORNIS).****

BINNEN REGULIER ONDERWIJS

**EEN VAST AANSPREEKPUNT VOOR DE LEERLING MET DUCHENNE
GEDURENDE DE HELE SCHOOLCARRIERE**

**BIJVOORBEELD:
ZELFDE MENTOR GEDURENDE HELE VMBO-T TRAJECT**

GAAN DEZE PROBLEMEN OVER ALS HIJ OUDER WORDT ?

NEE DE PROBLEMEN WORDEN WEL MINDER OMDAT HIJ ER BETER
MEE OM KAN GAAN. SOMS VERDWIJNEN ZE OOK.

HIJ LEERT COMPENSEREN.
HIJ (ZIJN BREIN) PAST ZICH AAN.

NATUURLIJKE BELOOP

WAAR KOMEN DEZE PROBLEMEN VANDAAN?

BELANGRIJK!!!

NIET DOOR VERKEERDE OPVOEDING

NIET OMDAT HET KIND TE WEINIG GESTIMULEERD IS

HET LIGHT NIET **AAN UW ZOON, HET LIGHT NIET **AAN** U ALS
OUDERS, HET LIGHT **IN** UW ZOON.**

“HIJ KAN HET NIETS AAN DOEN HET OVERKOMT HEM”

HELPT DOUBLEREN?

NEE:

DOUBLEREN HEEFT ALLEEN ZIN BIJ EEN ACHTERSTAND (EMOTIONEEL OF COGNITIEF) EN DIE KAN JE DAN INHALEN.

DOUBLEREN HEEFT GEEN ZIN ALS JE EEN BREIN GERELATEERD PROBLEEM (STOORNIS) HEBT.

WAT KUNNEN WIJ DOEN?

**WE MOETEN HET BREIN GAAN BEGRIJPEN, OM TE KOMEN
TOT BEGELEIDEN EN BEHANDELEN**

**ONDERZOEK NAAR EFFECT VAN BEHANDELINGEN
ONTBREEKT**

MAATWERK EN GEEN CONFECTIE

**GEEN BESTAANDE PROGRAMMA'S BIJ
DMD**

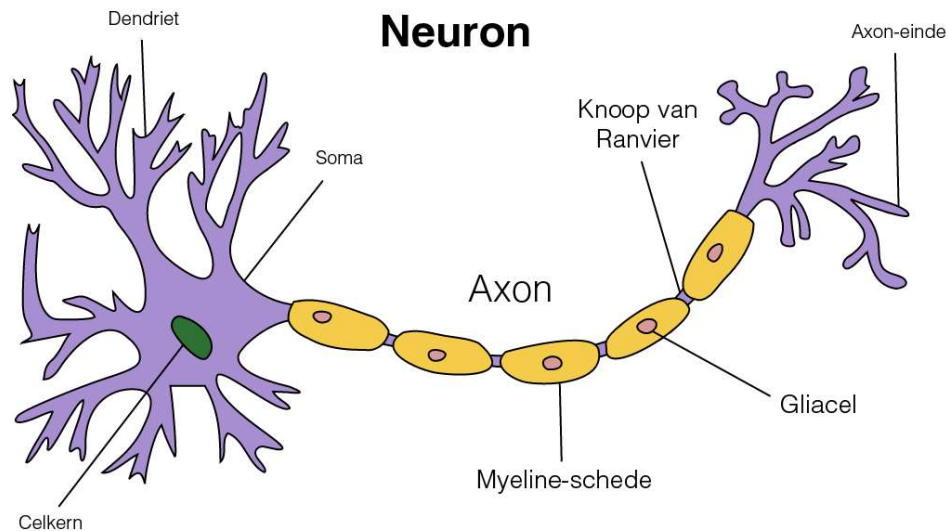
- **GOEDE DIAGNOSTIEK**
- **WAT KAN IK BEINVLOEDEN
PLAN – DO -CHECK**

SLUIT HET AAN BIJ DE JONGEN!

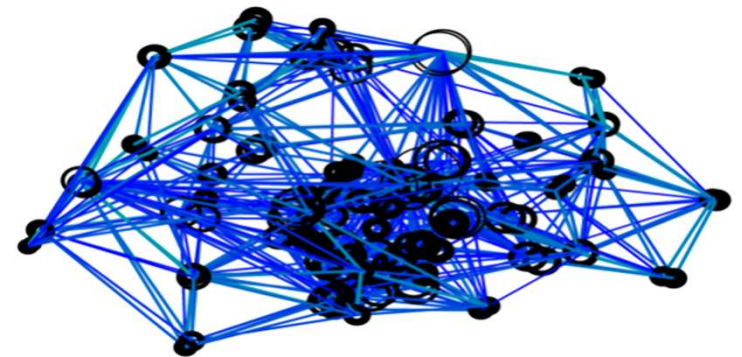
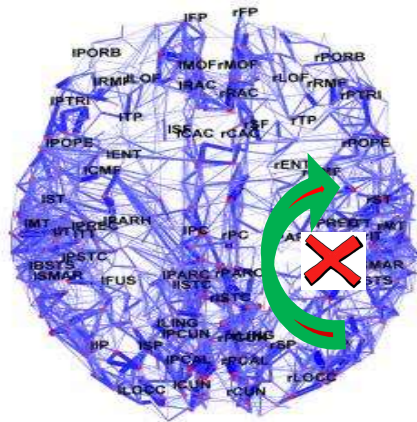
PRIKKELVERWERKING

- **ELECTRISCH SYSTEEM**
- **ZENUWCELLEN ZIJN BASIS ELEMENT**

CONNECTIVITEIT

- **NETWERKEN VAN VERBINDINGEN = SNELWEG VAN INFORMATIE**
- **IEDERE NEURON HEEFT HEEL VEEL VERBINDINGEN (TOT 40.000)**
- **1 NEURON KAN HEEL WEINIG EEN NETWERK HEEL VEEL**

HIJ SNAPT HET WEL MAAR NIET ZO SNEL:

PRIKKELVERWERKING:

**HET GEVAAR BESTAAT DAT MENSEN DENKEN DAT HET KIND LUI
OF ONGEMOTIVEERD IS.**

Kinderen met langzame informatieverwerking willen wel heel graag, maar op de een of ander lukt het hen niet.

HIJ SNAPT HET WEL
MAAR NIET ZO SNEL

Centrum voor Neurologische Leer-
en ontwikkelingsstoornissen
Kempenhaghe

PSYCHOLOGISCH ONDERZOEK KAN HELPEN:

WECHSLER INTELLIGENTIE SCHALEN: 5 INDEX-SCORES

- **VERBAAL BEGRIP INDEX** = KENNIS OPGEDAAN OP SCHOOL EN THUIS
- **VISUEEL RUIMTELIJKE INDEX** = AANDACHT EN BEGRIP VAN VISUELE DETAILS
- **FLUIDE REDENEREN INDEX** = REDENEREN EN ABSTRACT DENKEN
- **WERKGEHEUGEN INDEX** = OPSLAAN EN TERUGVINDEN VAN INFORMATIE
- **VERWERKINGSSNELHEID INDEX** = SNELHEID EN NAUWKEURIGHEID

GEMIDDELDE SCORE IS TUSSEN 85 EN 115

**HIJ SNAPT HET WEL
MAAR NIET ZO SNEL**

Centrum voor Neurologische Leer-
en ontwikkelingsstoornissen
Kempenhaghe

HOUDT DE KLOK IN DE GATEN: TIJDSBESEF TRAINEN

**ZE VINDEN KLOKKEN, AGENDA'S, KALENDERS EN HORLOGES NIET
NUTTIG.**

**ZE MOETEN LEREN OP TIJD TE LETTEN EN TEMPO TE MAKEN
TIJDENS HET WERKEN EN IN SYNC TE LOPEN MET DE DRUKKE
WERELD OM HEN HEEN.**

AANDACHT, GEHEUGEN EN PLANNING

MEERDERE BOEKJES GESCHREVEN MET TIPS EN TRICS

Het pasklare antwoord als ouders van een Duchenne jongen vindt u niet

HEEFT TRAINEN ZIN?

HOE LEERT HET BREIN? NETWERKEN WORDEN AANGELEGD:

Als iets vaak optreedt ontstaan er wetmatigheden

Zie het als een spoor, zoals voetstappen in de sneeuw dat telkens dieper wordt.

(HEBB effect: 1949)

**NEURONEN DIE SAMEN VUREN
WORDEN GOEDE BUREN**

Steeds weer dezelfde neuronen maken contact

JA TRAINEN HEEFT ZIN.

- **ALS JE WIL DAT JE BREIN GROEIT KAN JE ERVOOR WERKEN.
HET BREIN IS OOK EEN SPIER**

TRAIN OP DE GOEDE MANIER: VARIATIE + PLEZIER IS ESSENTIEEL:

- LEREN ONTSTAAT DOOR VARIATIE:
- PLEZIER IS BELANGRIJKE VOORWAARDE.

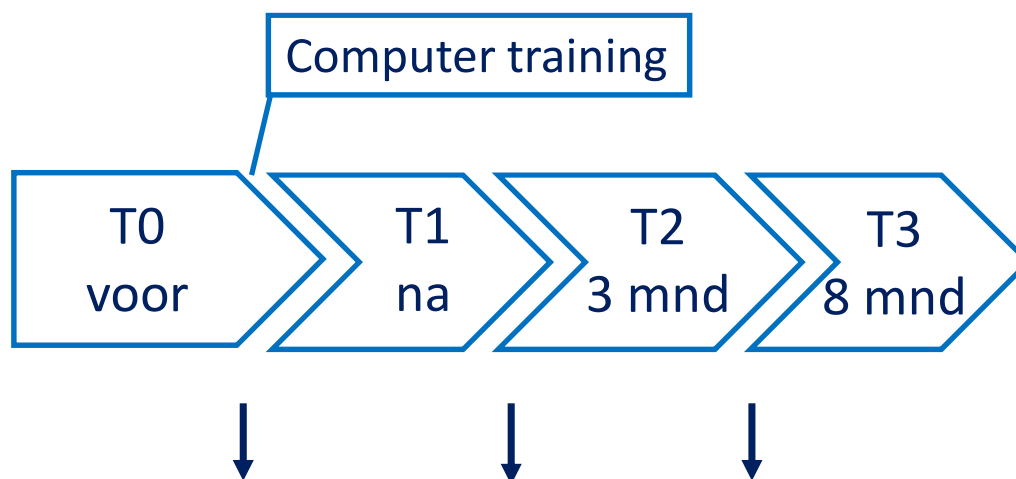
VERDER:

- BEGIN VROEG
- WE LEREN GEEN KUNSTJE MAAR EEN VAARDIGHEID DIE GENERALISEERT (=UITBREIDT).

STUDIE NAAR EFFECT VAN WERKGEHEUGEN TRAINING:

4 JONGENS MET DMD
COMPUTER TRAINING
6 WEKEN 5 DAGEN 30 MINUTEN

Chapter 7

Computerized working memory training in males with
Duchenne muscular dystrophy: a single case
experimental design study

HOE KAN HET DAT HIJ ZO OVERLOOPT IN EMOTIES?

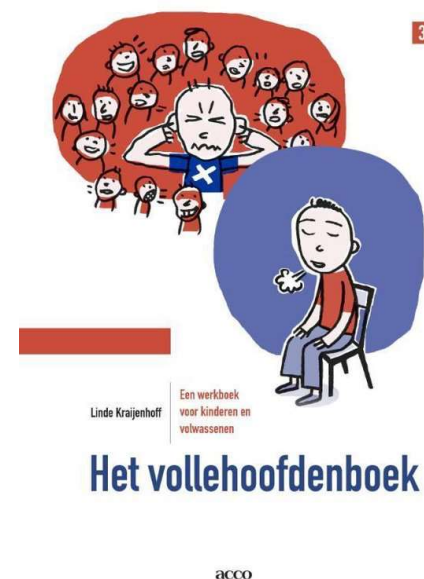
HET VOLLE HOOFDEN BOEK.

Een vol hoofd is een hoofd waar niks meer bij kan. Het lukt niet meer om goed na te denken of op te letten. Bovendien wordt je sneller moe en boos.

Onbegrepen gedrag speelt dan: korte lontjes, starheid, vergeetachtigheid.

Onbegrepen gedrag leidt tot strijd, onbegrip en misverstanden

Hoe zorg ik goed voor mezelf nu ik weet dat het zo werkt in mijn hoofd.

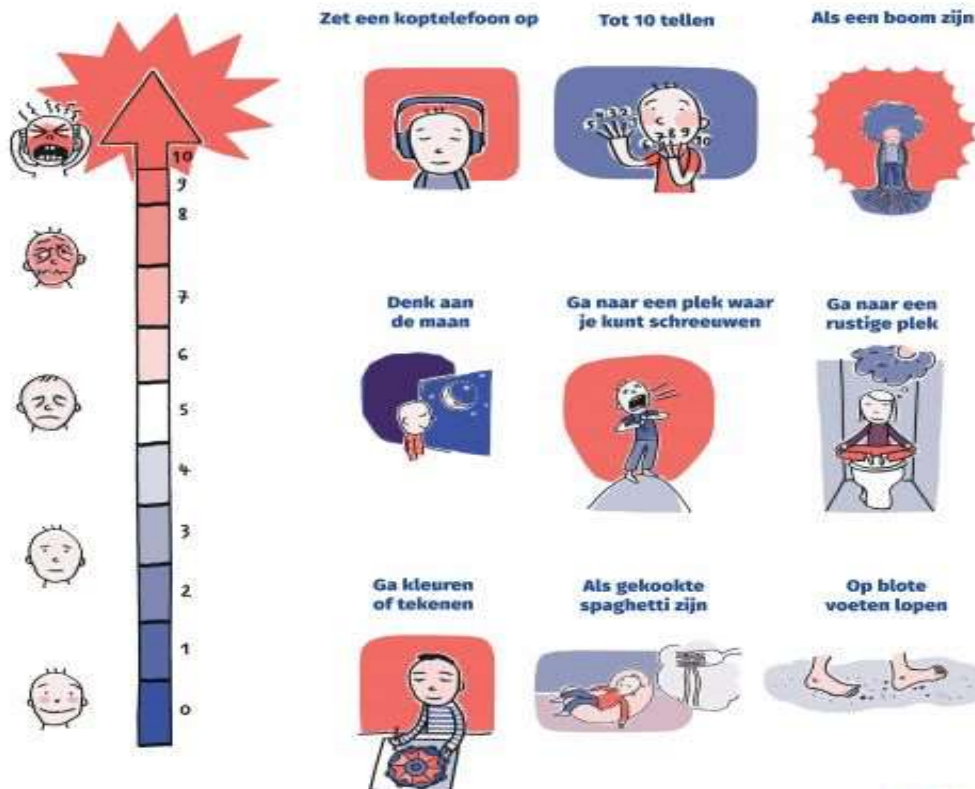

Tips voor een minder vol hoofd

Mijn hoofd zit vol...
Wat je me helpen?

Centrum voor Neurologische Leer-
en ontwikkelingsstoornissen
Kempenhaghe

EVEN JE BREIN UITZETTEN

JE HOOFD LEEGMAKEN

TIME OUT NEMEN

EVEN IN ZITHOEK ZITTEN

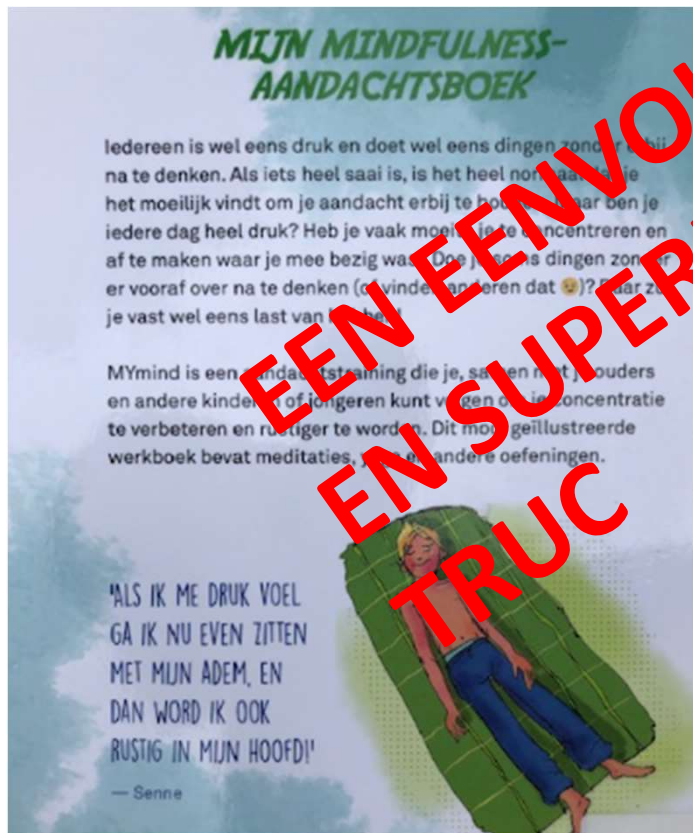
AFSCHAKELEN

RUST NEMEN

MIJN BESCHERMENDE BREIN: CONCENTRATIE OEFENINGEN

BLIJF BIJ JE ADEM

**ALS IK ME DRUK VOEL GA IK EVEN ZITTEN MET
MIJN ADEM EN WORD IK OOK RUSTIG IN MIJN
HOOFD.**

BLIJF BIJ JE ADEM: als je rustig bent in je hoofd ben je dat ook in je lijf

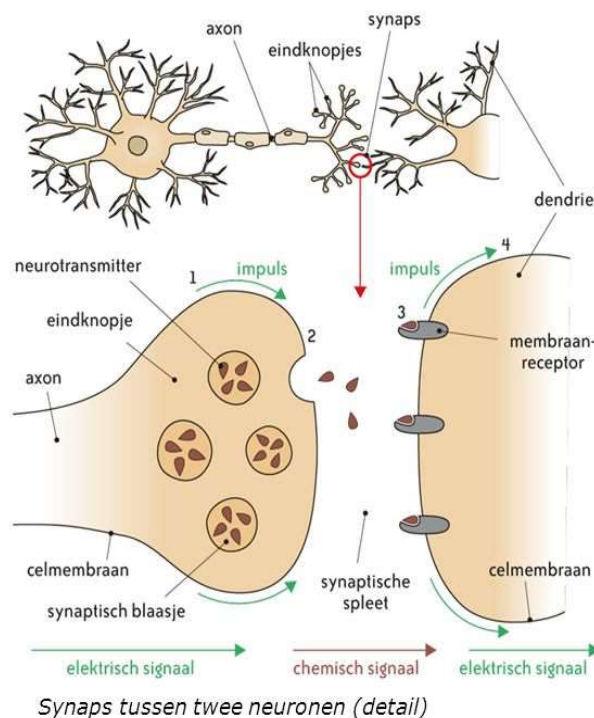
“ De oefening helpt mij om rustig te worden als ik stress of pijnklachten heb. Het is een korte oefening dus is zo gebeurt. Als je uitademt voelt alsof je lichaam even alle stress in lijf vergeet.

Als je dit vaker doet zul je merken dat je de stress/pijn onder controle krijgt. Het is misschien de eerste paar keer raar, maar als je eenmaal merkt dat het werkt gaat het steeds makkelijker “

B, 19 jaar

HOE WERKEN PSYCHOFARMACA?

BEINVLOEDEN PRIKKELOVERDRACHT

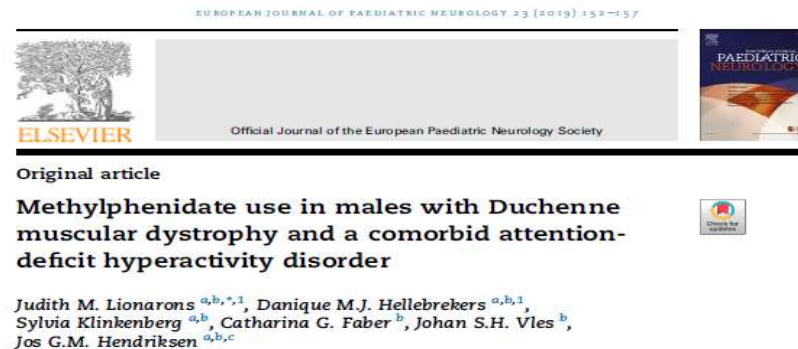

- Concentratie
- Angst
- Verdriet
- Dwangmatig gedrag
- Star gedrag
- Extreme boze buien

Neurotransmissie gebeurt in één richting: impuls kan zich maar in één richting verplaatsen.

EFFECT PSYCHOSTIMULANTIA BIJ 28 JONGENS:

12 x	ZEER DUIDELIJK POSITIEF EFFECT	(40%)
11 x	VOLDOENDE EFFECT	(36%)
2 x	NEGATIEF EFFECT EN BIJWERKINGEN	(7%)
5 x	GEEN EFFECT	(16%)

HOE WERKEN PSYCHOSTIMULANTIA?

WAT DOET HET? STIMULEERT STOPCENTRUM IN HET BREIN

**WANNEER: STAGNERENDE ONTWIKKELING DOOR
AANDACHTSSTOORNIS**

HOE: LAGE DOSERING + GEEN BIJWERKING

**LET OP: MEDICATIE IS HULPMIDDEL (goed nagaan of het genoeg
effect heeft en blijft hebben)**

ER IS GEEN GEWENNING

Available online at www.sciencedirect.com

ScienceDirect

Neuromuscular Disorders 26 (2016) 659–661

www.elsevier.com/locate/nmd

Case report

Diagnosis and treatment of obsessive compulsive behavior in a boy with
Duchenne muscular dystrophy and autism spectrum disorder: A case report

Jos G.M. Hendriksen ^{a,b,*}, Sylvia Klinkenberg ^{a,b}, Phillipe Collin ^{a,c}, Brenda Wong ^d, Erik H. Niks ^c,
Johan S. Vles ^{a,b}

CASUS BESCHRIJVING (2016)
SIGNIFICANT POSITIEF EFFECT VAN
FLUOXETINE OP OCD GEDRAG.

TAKE HOME MESSAGE:

4B's = BREIN, BEGRIJPEN, BEGELEIDEN, BEHANDELEN

EIGEN CONTROLE EN EIGEN REGIE STAAT CENTRAAL

ER ZIJN MEERDERE BEHANDELMOGELIJKHEDEN

VRAAG DE PSYCHOLOOG/ORTHOPEDAGOOG VAN UW TEAM.

VERDER UITWERKEN EN ONDERZOEKEN IS NODIG

DANK AAN TEAM VAN KEMPENHAEGHE

Dr. Jos. Hendriksen, klinisch neuropsycholoog

Dr. Sylvia Klinkenberg, kinderneuroloog

Dr. Philippe Collin, kind en jeugdpsychiater

Dr. Loes Leenen, verpleegkundig specialist

Dr. Anton de Louw, neuroloog

Pien Weerkamp MSc. Psycholoog / promovendus

NEUROPSYCHOLOGIE

NEUROPSYCHIATRIE

KINDERNEUROLOGIE

hendriksenj@kempenhaeghe.nl

